

Türkistan'da Kurulan İlk Türk Devletleri ve Medeniyetimize Katkıları

Türkistan Ne Demek?

"Türklerin yurdu" anlamına gelir ve tarihteki ilk Türk devletlerinin kurulduğu bölgedir.

Türkistan'ın Coğrafi Konumu

Doğuda Çin, batıda Hazar Denizi, kuzeyde Sibirya, güneyde Hindistan ve İran ile çevrilidir.

Türkistan: Türklerin Anayurdu

Coğrafyanın Etkisi

Geniş bozkurlar, dağlar ve nehirler sayesinde Türkler hayvancılık, ticaret ve askerlik alanlarında gelişmiştir.

Tarihteki Büyük Türk Devletleri

Asya Hun Devleti

- Tarihte bilinen ilk Türk devletidir (MÖ 220).
- Kurucusu Teoman, en parlak dönemi Mete Han'dır.
- Orduda "Onlu Sistemi" ilk kez uygulanmıştır.
- Destanı: Oğuz Kağan.

Göktürk Devleti

- "Türk" adını devlet adı olarak kullanan ilk devlettir (552).
- Kurucusu Bumin Kağan'dır.
- İpek Yolu'na hakim olmuşlardır.
- Destanları: Bozkurt ve Ergenekon.

Uygur Devleti

- Yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir (744).
- Maniheizm dinini benimsediler.
- Tarım, mimari ve sanatta çok ilerlediler.
- Destanları: Türeyiş ve Göç

Medeniyetimize Katkıları

Yönetim Anlayışı

Hükümdara "Kağan" denir ve yönetme yetkisini Gök Tanrı'dan aldığına inanılan "Kut Anlayışı" vardır. Devlet işleri "Kurultay (Toy)"da görüşülür. Kağanın eşi "Hatun" da yönetimde söz sahibidir.

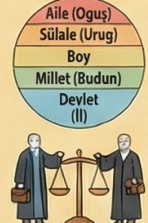
Ordu ve Askerlik

Ordu, atlı birliklerden (süvari) oluşur ve daimidir. Mete Han tarafından kurulan "Onlu Sistem"e (en büyük birlik 10.000 kişilik tümen) göre düzenlenmiştir. "Turan (Hilal) Taktiği" en önemli savaş hilesidir.

Sosyal Hayat ve Hukuk

Toplum: Aile (Oguş) > Sülale (Urug) > Boy > Millet (Budun) > Devlet (Il) şeklinde örgütlenir. Yazısız hukuk kurallarına "Töre" denir ve adalet, eşitlik gibi ilkelere dayanır.

Ekonomi

Temel geçim kaynakları hayvancılık, ticaret (özellikle İpek Yolu) ve demirziliçti. At ve koyun en değerli hayvanlardı.

Sanat

Konargöçer yaşamdan dolayı sanatta hayvan motifleri, maden işlemeciliği ve taşınabilir eşyalar öne çıkar. Mezar taşı olan "Balballar" heykel sanatının ilk örnekleridir. Uygurlarla birlikte mimari ve minyatür sanatı gelişmiştir.

Türklerin Serüveni: İslamiyet Öncesi ve Sonrası Kültürel Değişim

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRKLERDE YAŞAM

Yaşam Tarzı: Bozkır Kültürü

Türklerin yaşamı, geniş bozkırların coğrafi şartlarına göre şekillenmişti. Bu konar-göçer yaşam tarzına "Bozkır Kültürü" denir.

Sanat: Taşınabilir ve Hayvan Motifli

Eşyalar (hah, kilim, kemer tokası) üzerinde hayvan motifleri kullanılırdı. Kort özgürlüğü, kartel gücü simgeleri, Dünyanın en eski hahısı olan Pazırık Hahısı bu döneme aittir.

Edebiyat: Destanlar ve İlk Yazılı Eserler

Sözlü edebiyatta Oğuz Kağan, Ergenekon gibi destanlar önemlidir. İlk yazılı kaynaklarımız ise Göktürk Altbesi ile yazılan Orhun Kitabeleri'dir.

Bilim ve Yenilik: Matbaa

Uygur Türkleri, tahta kahplar kullanarak matbeay: kullanımı ve kütüphaneler kurmuşlardır.

Hayatın Merkezinde: At ve Demir

At, ıdayın ve sürülerini yönetmede en büyük yardımcıydı. Ata rahat için pantolon giyerlerdi. At sevgisi sanata yansımış, halı ve kilimlere figürleri işlenmiştir.

Barınak: Otağ (Çadır)

Konar-göçer hayatın yaygınlaşmasıyla kuyuh ve süsü çadırlarda yaşarlardı. Yerleşik hayata geçen Uygurlar ise kerpiçten evler ve tapınaklar yapmıştı.

İnanç: Gök Tengri

En yaygın inanç tek tanrılı olan Gök Tengri inancıydı. Dümden sonra yaşama inanırlar, hükümdarların "korgen" denilen anıt mezarlarına gömerlerdi.

Dönüm Noktası: Talas Savaşı (751)

Türkler, bu savaşta Müslüman Arapları destekledi ve bu olaydan sonra kitleler halinde İslamiyet'i kabul etmeye başladılar.

İSLAMİYET'İN KABULÜYLE GELEN DEĞİŞİM

Kolay Kabulün Nedenleri

Gök Tengri inancındaki tek tanrı, ahiret, cennet-cehennem inancı ve kurban geleneği gibi unsurların İslamiyet ile benzerlik göstermesi geçişi kolaylaştırdı.

Gök Tengri inancındaki tek tanrı, ahiret, cennet-cehennem inancı ve kurban geleneği gibi unsurların İslamiyet ile benzerlik göstermesi geçişi kolaylaştırdı.

Yeni Mimari: Türbe, Medrese, Kervansaray

Kurganların yerini kükümler ve alimler için yapılan "türbeler" alını. Ayrıca cami, medrese (akul), hastane ve kervansaray (ribet) gibi yapılar inşa edildi.

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

Karahanlılar (840-1212) İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devletlerdi. Hükümdarları Satuk Bögür Han zamanında Müslüman oldular. Resmi dilleri Türkçeydi.

Gazneliler (963-1187) En güçlü kükümleri Gazneli Mahmud, "Sultan" unvanını kullanan ilk Türk hükümdarları. İslamiyet'i yaymıştı.

Büyük Selçuklular (1040-1157) 1071 Malasgüt Savaşı ile Anadolu'ya kapılarını açtılar. Ünlü vasiir Nizemüddin, "İslamiye Medreseleri"ni burarak eğitime büyük önem vermiştir.

Sanatta Yeni Bir Dönem: Het ve Tezhip

Dokümacılık ve minyatür gibi eski sanatlar devam ederken, İslamiyet'in etkisiyle gözei yası sanatı "Het" ve süsleme sanatı "Tezhip" gelişti. Geometrik desenler önem kazandı.

Edebiyat: İlk Türk-İslam Eserleri

Kutadgu Bilig

Divenü Lügatü't-Türk

Yazılı edebiyat yaygınlaştı. Yusuf Has Hecib'in "Kutadgu Bilig" (Mottalek Yeren Bilgi) ve Kaşgarlı Mahmud'un "Divanü Lüğeti't-Türk" (İlk Türkçe Sözlük) eserleri bu dönemin en önemlileridir.

Sosyal Hayat ve Dil

Şehirleşme ortada konar-göçer yaşamı devam etti. Arap ve Fars kültüründen etkilenilerek yeni isimler kullanılmaya başlandı. Karahanlılar Türkçeyi resmi dil olarak kullandı.

İslam Medeniyetinin Ortak Mirasa Katkıları

(VII-XIII. Yüzyıllar)

Hız. Muhammed Dönemi (610-632): İslamiyet'in Doğuşu

İlk Vahiy ve İslamiyet'in Ortaya Çıkışı (610)
Hz. Muhammed, Hira Mağarası'nda iken ilk vahiy kendisine ulaştı ve İslamiyet doğdu.

Hicret ve İlk İslam Devleti'nin Kuruluşu (622)
Mekke'daki baskılar nedeniyle hicretine'ye göç edildi (Hicret) ve burada ilk İslam Devleti kuruldu, Hicret, Hicri Takvim'in başlangıcı oldu.

İlk Eğitim Merkezi: Suffe
Medina'da Mescid-i Nebi'nin yanına yapılan Suffe, İslam medeniyetinin ilk eğitim ve öğretim merkezi olarak kabul edilir.

Veda Hutbesi: Evrensel İnsan Hakları
632 yılındaki Veda Hutbesi'nde insanların eşitliği, adalet ve temel insan hakları gibi evrensel değerler vurgulandı.

Dört Halife Dönemi (632-661): Devletin Yükselişi ve Kurumsallaşması

Hız. Ebü Bekir (632-634): Kur'an-ı Kerim Kitap Haline Getirildi
İslam Devleti'nin dağılmasını önledi ve Kur'an ayetlerini ilk kez bir araya toplayarak korunmasını sağladı.

Hız. Ömer (634-644): Adalet ve Devlet Teşkilatı
Adaletlailin tanındı. Divan Teşkilatı, devlet hazinesi (beytülmel) ve kadik sistemi gibi kurumlar oluştu.

Hız. Osman (644-656): İlk İslam Donanması Kuruldu
Kur'an-ı Kerim'i çoğaltarak önemli İslam merkezlerine gönderdi. İlk İslam donanmasını kurarak Kıbrıs'ı fethetti.

Hız. Ali (656-661): Bilgelik ve İlimlerin Gelişimi
Bilgeliliyle tanıd. Bu dönemde tefvir, hadiz ve fıkıh gibi dini ilimler büyük gelişme gösterdi.

Emevîler ve Abbâsîler Dönemi: Medeniyetin Altın Çağı

Endülüğ Emevîleri: Avrupa'yı Aydınlatan Işık

İspanya'da kurdukları medeniyette bilim, mimari ve eğitim alanlarında Avrupa'yı etkilediler. Kurtuba Ulu Camii gibi eserler bıraktılar ve kâğıt kullanımını Avrupa'ya yaydılar.

Emevîler (661-750): Sınırlar Genişledi, İspanya Fethedildi

Başkenti Sam'a taşındılar. Ruzey Afrika ve İspanya'yı (Endülüğ) fathederek İslamiyet'i Avrupa'ya taşıdılar. Bilimsel eserleri Arapça'ya çevirdiler.

Abbâsîler (720-1258): Bilimin ve Kâltürün Merkezi Bağdat

Başkenti Bağdat'a taşındılar ve Him Müslümevlara esit dovrandılar. Bu dönem İslam Medeniyeti'nin "İklim Çağı" olarak bilinir.

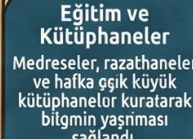
Beytülhikme: Bilgelik Evi
Abbâsîler tarafından Bağdat'ta kurulan Beytülhikme; kütüphane, akademi ve çeşir merkezi olarak dönemin en büyük bilim merkezlerinden biriydi.

İslam Medeniyetinin Ortak Mirasa Kalıcı Katkıları

Bilim ve Tıp

Matematik, aztronomi, kimye gibi alanlarda önemli boluşlar yenildi. İbnü'l Sina'nın "Zî İhtilâ M1:008" eseri Avrupa'da yüzyıllarca tıp fakültelerinde okutuldu.

Eğitim ve Kütüphaneler

Medreseler, razathaneler ve hafka gşik küçük kütüphaneler kurularak bilginin yaşınması sağlandı.

Mimari ve Sanat

Camiler, minareler, seraylar ve köprülerle eysiz eserler inşa edildi. İlet (çevreî yasil, kerhiu (süsleme) ve nişyetili sanatları gelişti.

Kültürel Etkileşim

Antiz Yonan, Hiet ve Fars medeniyetlerinin eserlerini terallme ederek him barudünyî bem de svarına gacı büzüler olferekek Avrupa'ya aktarıldılar. Bu çalışmalar Avrupa Römananrını tetinledi.

Anadolu Nasıl Vatan Oldu? (11-13. Yüzyıl)

1. Adım: Anadolu'nun Kapıları Açılıyor

Anadolu: Neden Bu Kadar Cazip?
Verimli toprakları, su kaynakları ve önemli ticaret yolları üzerinde olması nedeniyle tarih boyunca her soman ilgi çekmiştir.

1015-1021: İlk Keşifler
Cağrı Bey komutasındaki Selyuklu orduları, bölgeyi tanımak ve yedeklemenin planını yapmak amacıyla Anadolu'ya ilk akınları düzenledi.

1048: Pasinler Savaşı
Büyük Selyuklu Devleti ile Bizans arasındaki ilk büyük savaştır. Bu zaferle Bivans'm gücü kırılmış ve kapılar orallannıştır.

26 Ağustos 1071: Malazgirt Zaferi - Anadolu'nun Topusu Alınıyor!
Sultan Afo Arslan, kondisinden çok daha kalabalık Bizans ordusunu "Turan (Hilal) Taktiği" ile yenerek Anadolu'nun kapılarını Türklere tamamen açtı.

Malazgirt'in Sonuçları

- Anadolu'da ilk Türk beylikleri kurulmaya başlandı,
- Türklerin batıya ilerleyişi hızlandı ve Bizans'ın yardım istemesiyle
- istemesiyle Haçlı Seferleri'ne zemin hazırlandı.

2. Adım: Yeni Vatan İmar Ediliyor

Anadolu'da Kurulan İlk Türk Beylikleri

Sultan Alp Arslan'ın "Fetbetü'l-alz yerler süündü" sözünü kemutaolan tarafından kurulmuşlardır. Anadolu'yu boyındır hale getirip Haçlılara karşı korumuşlardır.

1176: Miryokefalan Savaşı - Anadolu Türk Yurdu Oldu!

Türkiye Selçuklu Devleti'nin Bizans'a karşı kazandığı bu zaferle, bizans'ın Türkleri Anadolu'dan atma ümidi tamamen sona erdi.

Kervansaraylar: Ticaretin ve Haşgürünün Merkezi

Ticaret yolları üzerindeki bu hanlarda yolcular 3 gün ücretsiz konaklar, ayrıca dünyadaki ilk "ticaret sigortası" sistemi burada uygulanırdı.

Gönül Erleri:

Anadolu'nun Manevi Mimarları

Mevlana "Ho olursan ol yine gel", Nası Bektas-ı Veli "Bir olalım, iri d" diyerek sevgi ve birliği yaydılar. Yunus Emre ise şiirleriyle Türkşeyi ve kardeşliği yüceltti.

Mimari Eserler:

Anadolu'ya Vurulan Mühür

Cami marberli yepdar togluluğu olan Külliye, müzicle tedavi yapılan hastaneler olan Dorüşşita ve anıt mezarlar olan Kumbet en güzel örneklerdir.

3. Adım: Vatan Savunuluyor - Haçlı Seferleri

Haçlı Seferleri Nedir?

11-13. yüzyıllar arasında Hristiyan Avrupa'nın birleyerek, Türkleri Anadolu'dan atmak ve Kudas'ı geri almak için İslam dünyasına yaptığı askeri saldırılardır.

Seferlerin Nedenleri

Siyasi (Bizans'ın yardım isteği), Dini (Kudüz'ü almak, İmpara'nın güzü) ve Ekonomik (Doğın'nın sevinliklerini ele geçirme isteği) nedenleri vardı.

En Önemli Sonuç: Kültürel Etkileşim

Haçlılar askeri olarak yenilseler de İslam medeniyetinden öğrendikleri kâğıt, matbaa, barut ve pusulayı Avrupa'ya taşıdılar. Bu, Avrupa'nın geleceğini değiştirdi.

Diğer Sonuçlar

- Kiliseye güven azaldı, Avrupa'da krallar güçlendi ve Akdeniz ticareti canlandı.
- Türklerin batıya ilerleyişi bir süre dursa da Anadolu'dan atılamadılar.